

שמואל פנהיים. הואשם בפתחות יתר • צילום: תולי חן

אברהם רביץ. מיינסטרים • צילום: פלאש 90

"אני אוהב את המתניות של פנהיים"

נחזור לפרט, איך נעשה תהליך בחירת הדמויות? "היו שלושה תחקירנים שעבדו על הסדרה הזאת והם יצרו מגע ראשון עם האנשים. זאת הייתה רוב העבודה על הסרט. לקח לנו בעצם שנתיים ללהק את הדמויות. זה היה האתגר הכי גדול של הסדרה הזאת. יש אנשים מרתקים, אבל הם לא רוצים להצטלם. לא רוצים לקחת חלק בדבר הזה שנקרא טלוויזיה. מאה שערים מלאה בפשקווילים על כך שטלוויזיה זה דבר משוקץ. בניגוד לאינטרנט, אגב, שיש בהמון בתים, טלוויזיה זה מאבק שהצליח לחדר. חוץ מזה, היו המון אנשים שכן רצו להצטלם, אבל הם ראו את עצמם כדוברים, וזה דבר נורא משעמם. ההכשר להצטלם בטלוויזיה זה להיות דובר, אבל זה לא מה שחיפשתי. רציתי הרבה מעבר לזה. או ניסיתי להגיע לאנשים שגם מבחינה אישיותית לא מתבטאים כדוברים אלא מסוגלים לדבר באור פן חופשי אפילו על עצמם, ונוסף על כך שיש היו אנשים של עשייה. סרט תיעודי מאוד רוצה לצלם לא רק אנשים מדברים אלא גם אנשים שעושים. לקחנו על עצמנו אחריות לייצג אותם. זה כמו לכתוב ספר היסטוריה או סוציולוגיה. אתה משקף פלח עצום בחב"ה. כחלק מזה גם החלטנו ללהק אנשים שהם יחסית בעמדות של הנהגה, בעמדות שהאמי"ה שלהם היא לא רק על עצמם אלא גם על הציבור שלהם. לא הבאנו את הסיפור של הני"ע השבאבניק שגר בליפתא או של תלמיד ישיבה. לא הלכנו על הסיפורים הקטנים אלא דווקא על האנשים שהם ברמות של הנהגה. זו החלטה שהיא לא כל כך טלוויזיונית ולא כל כך ערוץ 2, כי מדובר באנשים שאולי כבר היו בחדשות. אנחנו חתרנו נגד זה והלכנו על אנשים שמסוגלים לקחת את האחריות של המיעוט, כדי שבסופו של דבר נעמוד אנחנו באחריות שאנחנו לקחנו על עצמנו לשקף את החברה הזאת על במה ראוי ומכובדת".

מי הדמויות שחלמת שישתתפו ושיסריבו לבסוף? "לרוב, עם מי שלא רצה זה נגמר בשיחת טלפון, או לא ממש נקי שרתי לאף אחד. כן היה פיצוץ אחד ענק עם מישהי שמאוד רציתי שתהיה בסדרה ויום לפני הצילומים התחרטה. הרבנית פרבשטיין. היא הקימה מעין אלטרנטיבה חרדית ליד ושם. הייתי אומר שהיא עובדת חלק מהזמן עם יד ושם וחלק מהזמן נגד יד ושם. שואה זו בכלל נקודת מחלוקת אדירה בין הציבור החרדי לחי"ל. היא חששה מהתגובה והחליטה לסגת. עוד אדם שרציתי כד"ר היה אחד מעמודי התווך של נטורי קרתא. הם האנטי ציונים הכי קיצוניים, חלק מהם נסעו לאיראן לפגוש את אחמדינז'אד. פנ"היים הוא זה תמים לעומתם, ובסופו של דבר אני מאוד אוהב את המתניות שלו".

בסרט השני משתתפות שתי נשים: עדינה בן שלום ורחל שלקובסקי. האחרונה חסרת ניסיון בכל הקשור למדיה החילונית. איך התקבל אצלה הרעיון של הכנסת מצלמות לחייה?

לך לחברה שלו אחרי שהמטרה עצרה כמה חרדים והם מספיק רים שהגיעו 'שטרות פרוצות'. זה למשל משהו שהייתי צריך מאוד להתאמץ לשכנע אותו לעשות. אבל שוב אני אומר, זה יורקושי שלי אישי להיות חטטן ולבקש מאנשים לעשות דברים בשביל המצלמה. זה משהו שהתגברתי עליו ככל שנכנסתי יותר לעניינים ולא דווקא כי ערוץ 2 ביקשו ממני להביא להם חרדים בסדין".

אני לא טוען שהדרישה המסחרית אמורה להפוך אותך לבו"ט, זה יכול להתבטא גם במהלכים פחות קיצוניים. "כן. אשתו של רביץ, למשל, סירבה להצטלם לסרט במשך שנה. היא אישה חרדית קלאסית, היא לא עמדה מול מצלמה אף פעם ואותה למשל היה צריך מאוד לדובב כדי שהיא תסכים. יוחאי פנה

"היום גם אם הייתי רוצה לא הייתי מצליח, כי 'קשת'

היא חברה שבנויה סביב 'האח הגדול'. כמעט ולא מעניין אותם שום דבר אחר. מאוד שמחתי על הבמה שהם נתנו לי, לעשות סרט תיעודי שיראו אותו הרבה אנשים, זה אחלה. אבל בתנאים שיש היום אני בספק אם הייתי מצליח לחדור לשם"

אליה ואמר לה שיש המון סטריאוטיפים על נשים חרדיות ושהרבה אנשים חושבים שהן מדוכאות. 'אני חושב שזה יעשה טוב לכל האנשים האלה לשמוע ולראות שאת לא מדוכאת ועצובה למרות שגידת 12 ילדים', הוא אמר לה. אני חושב שהיא עשתה בסרט משהו נורא כיפי והביאה איתה איזו רוח טרייה, חום, ומשהו פחות מנוסח מרביץ עצמו, שהוא פוליטיקאי שרגיל להתראיין. במקום הזה אש"ת מאוד עזרה".

אם נביט לרגע מהצד על העשייה הדוקומנטרית בארץ, איך לדעתך נראה עתיד של יוצרי כמות בארץ? "אני מקווה שטוב. אנחנו לפני משבר כלכלי ואני מניח שזה ישפיע גם על התקציבים לסרטים האלה. דבר נוסף זה מה שקור"ה בערוצים המסחריים, שהריאליטי בעצם כבש את הכול. דר"קומנטרי פחות מעניין אנשים והעתיד שאני צופה לצערי זה שהדוקומנטרי יהפוך להיות מאוד נישתי, אינטלקטואלי, פלצני קצת, של מעטים שיראו את זה בערוץ 8. זה מאוד מצער אותי. מה שהכי חשוב ליוצר זה שיהיו לו תנאים ליצור, ורק אחר כך כמה אנשים יראו את הסרט שלו. כשאתה יוצר אתה שוקע בזה והפרמטר של כמה אנשים יראו את זה הוא פחות מהותי".

אז הלך לך קלף.

"כן, אפשר לומר. אבל זה קלף שיש בו מורכבות, כי אתה כן אמור לעשות את הסרטים בצורה כזאת שתספק את רעבונם של הרבה מאוד אנשים, ולא של איזה ציבור מאוד מצומצם שרואה יס דוקו ושלאפשר לך יותר חופש. כאן נקלעתי לסיטואציה מאוד מלי-חיצה. מצד אחד אני אמור לספק דרמה, שזה כולל הכול: סקס, אלי-מות וכל החומרים שהזבל הטלוויזיוני הכי נמוך מורכב מהם; ומצד שני זה בדיוק מה שהאנשים שאני מצלם לא רוצים. הם מוכנים להי-גיד לך מה דעתם. ככה גם התחיל הדיאלוג עם פנהיים. הוא מור"כן להגיד מה דעתו על כל מיני דברים. ברור שאת צופי ערוץ 2, והאמת שגם אותי, הרבה יותר מעניין לשמוע מי הוא מאשר לשמוע מה דעתו על משהו. המתח הזה, בין מה שהוא ואח"רים רוצים ובין מה שאני או ערוץ 2 מחפשים, פעל עליי באופן אישי. זה לפעמים מתח נפשי נוראי. אתה קרוע בין שני כוחות, לאלה שעי-ליהם אתה עושה את הסרט לאלה שונים ממך את הסרט, וזה לא פשוט".

מרגע שמתקבל האור הירוק מ'קשת', מה מידת ההשפעה שלהם?

"עד היום הייתה שם מחלקה דוקומנטרית, עכשיו סגרו אותה, כי רק 'האח הגדול' מעניין אותם. אין יותר מחלקה כזאת ב'קשת'. כל הדר"קומנטרי הוא איפשהו בין הכיסאות של כל מי-ני. אין היום אדם ב'קשת' שהוא ראש המחלקה הדוקומנטרית".

ומה עם הבמאי יורם זק?

"זק נהיה אחראי על 'האח הגדול'. הוא היה אחראי על הסדרה שלי ועכשיו הוא לא. בכל אופן היו אותו ואת אודי לאון, שנכנס ל'קשת' כחלק מהמכרז שדרש אדם בעמדה שאחראית על נושאים כמו פריפריה, ויהדות - תפקיד שהם התחייבו עליו במכרז. הוא היה גם אחראי מטעם 'קשת' לסדר"ה שלי. מה שקורה זה שבכל מיני צמתי דרכים במהלך העבודה - תסריט, ראף קאט, פיין קאט - אתה מקרין את הסרט ושומע את מה שיש להם להגיד. במקרה שלנו זה יצא מאוד ידידותי, ובגדול הם שמחו על המוצרים שהבאתי להם. אבל זה גם יכול להיות אח"רת, הם לקחו ואתה מספק מוצר, ואם הם לא מרוצים יש להם את האוטוריטה לבוא ולהגיד 'אנחנו לא רוצים את זה', למרות שהם יודעים שבסופו של דבר אם הם יכופפו אותך יותר מדי אתה תיש"בר. הם צריכים אותי קצת שמה. כוונת כללי נקודת המוצא שלהם הייתה להבטיח את עצמם שיהיה בדבר הזה מספיק מיץ, מספיק רבי-רים שיעניינו את צופי ערוץ 2 בעולם הזה של 'פספוסים'. אתה יור"דע, סרט תיעודי הוא עלק תיעודי".

אז יש אפשרות למשוך בהוויים.

"אתה כל הזמן מביים. כל הזמן מבקש מהאדם לעשות משהו, להיות בסיטואציות, ולא תמיד יש לו חשק לעשות את זה. לפי פנהיים היה למשל מאוד קשה, בעיקר עם סיטואציות שבהן הוא נראה בתוך הציבור שלו. במשרד היה לו פשוט. אבל אתה לא יכול לצלם שעה סרט במשרד מטר על מטר, למרות שזה משרד חניני. היה צריך לשכנע אותו לצאת, או יש את הקטע שהוא הור"

